Рішення

спеціалізованої вченої ради

про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії **Гордієнко Юлія Миколаївна**, 1999 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2022 році Київський національний університет імені Тараса Шевченка за спеціальністю «Право», помічник приватного нотаріуса, виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Київського національного університету імені Тараса Шевченка №121-34 від 24 березня 2026 року, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради	–	**Ірини БОНДАР**, доктора юридичних наук, доцента, доцента кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка;
Рецензентів	–	**Олени КРИЖЕВСЬКОЇ**, доктора юридичних наук, доцента, доцента кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка; **Ірини МЕЛЬНИК**, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Офіційних опонентів – **Тетяни ФЕДОРЕНКО**, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри галузевого права та загальноправових дисциплін Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»;

Тетяни АНДРУЩЕНКО, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри теорії та історії держави і права, міжнародного права гуманітарного факультету Пенітенціарної академії України.

На засіданні 03 червня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» **Юлії Миколаївни Гордієнко** на підставі публічного захисту дисертації «Встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін у нотаріальному провадженні з посвідчення правочинів» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано на кафедрі юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка Міністерства освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник – **Олександр СНІДЕВИЧ,** кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису українською мовою, що повністю відповідає вимогам пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету

Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами) та містить нові науково-обґрунтовані результати, а саме: у контексті здійснення нотаріусом процедури встановлення дійсного наміру сторони/сторін правочину сформульовано дефініцію поняття «намір», відповідно до якого наміром є певний імпульс до дії, бажання чи задум, спрямований на посвідчення законного та ефективного правочину в майбутньому, який супроводжується умислом до отримання визначеного результату та усвідомленням можливості настання як сприятливих і позитивних, так і негативних наслідків. Обґрунтовано необхідність заміни поняття «встановлення дійсних намірів» сторін правочину на більш доречний у стилістичному, лінгвістичному та правовому значенні відповідник - «з'ясування дійсних намірів» сторони чи сторін відповідного правочину. Сформульовано визначення поняття «підстадія нотаріального процесу», під яким слід розуміти сукупність нотаріально-процесуальних дій, які відбуваються послідовно, можуть здійснюватися нотаріусом у межах певної стадії нотаріального процесу та носять проміжний характер для реалізації всіх поставлених цілей відповідної стадії. Зроблено висновок, що процес встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін правочину є підстадією в нотаріальному процесі. Згенеровано цілісну сукупність порад для нотаріусів щодо особливостей їх діяльності впродовж процедури встановлення дійсних намірів сторони/сторін правочину. Проведено поділ на категорії інформації та даних, які нотаріусу обов'язково варто уточнити протягом встановлення дійсних намірів сторін договорів про сплату аліментів та визначення місця проживання та порядку виховання дитини чи спілкування з нею. Згенеровано поради щодо особливостей діяльності нотаріусів при встановленні дійсних намірів сторони/сторін правочину за умови участі у нотаріальному провадженні перекладачів/сурдоперекладачів; визначено категорії осіб, процедура встановлення дійсних намірів яких має свої особливості. Удосконалено: теоретичне обґрунтування недоцільності поділу намірів на дійсні та недійсні. Запропоновано залежно від спрямування намірів та ступеня усвідомлення особою його наслідків і бажання поділяти їх на:

істинні та хибні; підходи до розуміння принципу комплексності нотаріального процесу та особливостей його реалізації впродовж процедури встановлення нотаріусом дійсних намірів сторони/сторін правочину. Запропоновано розглядати цей принцип також через комплексність у підході нотаріуса до клієнта та перевірки наданої ним інформації й даних; положення щодо місця процедури встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін правочину серед стадій нотаріального процесу. Обгрунтовані доцільність та можливість здійснення цієї процедури виключно протягом відкриття нотаріального провадження та підготовки до його вчинення; перелік вже існуючих принципів нотаріального процесу, які використовуються нотаріусом впродовж процедури встановлення дійсних намірів сторін правочину. Запропоновано доповнити такий перелік принципом постійного самоудосконалення та підвищення кваліфікації нотаріуса. Дістали подальшого розвитку: положення про причини та умови здійснення маніпуляцій й обману нотаріуса сторонами правочину, які обумовлюються фінансовими, юридичними та емоційно-психологічними чинниками. Визначено, що ці чинники реалізуються як у взаємозв'язку один з одним, так і окремо; чинники формування психологічної готовності майбутніх нотаріусів до вдалого, ефективного та законного здійснення процедури встановлення нотаріусом дійсних намірів сторони/сторін правочину; підходи до розуміння ролі медіації у процедурі встановлення нотаріусом дійсних намірів сторони/сторін правочину. Доведено, що саме під час здійснення цієї процедури нотаріус має змогу визначитися стосовно немедіабельності відносин, наявності чи появи спору про право, який має наслідком відмову заявникові у вчиненні нотаріальної дії; положення про фіксацію технічними засобами процедури встановлення нотаріусом дійсних намірів сторони/сторін правочину. Запропоновано визначити носії, на яких варто зберігати аудіо- чи відеозаписи встановлення намірів нотаріусом, і характер їх зберігання в архіві нотаріуса, а також визначено правочини, посвідчення яких повинне здійснюватися з обов'язковою фіксацією нотаріального процесу; класифікація домовленостей подружжя в шлюбному договорі. Визначено інформацію та

дані, які нотаріус зобов'язаний уточнити у сторін, у разі наявності у них бажання врегулювати у цьому договорі окремі питання.

Здобувачка має 8 наукових публікацій за темою дисертації, з них 5 наукові статті у фахових виданнях України, а також 3 тез доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Гордієнко Ю.М. Принципи встановлення нотаріусом дійсності намірів сторін при посвідченні правочинів.*Часопис Київського університету права*. 2023. №3. С. 175-180.

2. Гордієнко Ю.М. Юридична психологія в процедурі встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін правочину. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2024. Випуск 85. Частина 1. С. 255-260.

3. Гордієнко Ю.М. Фіксація технічними засобами процесу встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін правочину: перспективи та особливості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2025. Випуск № 88. Частина 1. С. 256-261.

4. Гордієнко Ю.М. Встановлення нотаріусом дійсних намірів осіб літнього віку під час нотаріального провадження з посвідчення правочину. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2025. Випуск 90. Частина 2. С. 43-49.

5. Гордієнко Ю.М. Особливості встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін при посвідченні окремих правочинів. *Аналітично-порівняльне правознавство*.2025. Випуск №4. Частина 1. С. 317-322.

6. Гордієнко Ю.М. Особливості та проблеми судової аргументації в рішеннях про визнання недійсними правочинів з дефектами волі. *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні*: збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції (м.Чернівці, 21 жовтня 2022 року). Чернівці, 2022. С.313-318.

7. Гордієнко Ю.М. Особливості встановлення нотаріусом дійсності намірів сторін правочину в умовах воєнного стану. *Регламентація договірних відносин в умовах воєнного стану* : збірник матеріалів науково-практичного семінару для молодих вчених, аспірантів та студентів (м. Київ, 05 жовтня 2023 р.). Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 140 с. С. 69-73.

8. Гордієнко Ю.М. Встановлення нотаріусом зловмисності дій адвоката в процедурі встановлення дійсних намірів сторін правочину. *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні*: збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м.Чернівці, 31 жовтня 2024 року). Чернівці, 2024. С.353-357.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та висловили зауваження:

Бондар Ірина Вадимівна, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Оцінка позитивна без зауважень.

Крижевська Олена Олександрівна, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Оцінка позитивна з зауваженнями:

1. Так, у підрозділі 1.2 дисертації недостатньо повно розкрито співвідношення запропонованих авторкою дефініцій із усталеними категоріями цивільного права. Дисертантка слушно звертає увагу на відсутність у чинному законодавстві визначень понять «намір», «дійсний намір», «недійсний намір», «встановлення (з'ясування) дійсних намірів», що свідчить про наявність прогалин у правовому регулюванні. Водночас у роботі бракує більш чіткого теоретичного розмежування цих понять із суміжними цивільно-правовими

категоріями, зокрема поняттями волі, волевиявлення, внутрішньої волі сторони правочину, а також із традиційними підставами недійсності правочинів. Проведення більш системного порівняльно-правового аналізу відповідного співвідношення сприяло б поглибленню теоретичної цінності дослідження та посиленню його концептуальної визначеності.

2. Також у роботі недостатньо чітко визначено межі застосування нотаріусом медіаційних підходів у процедурі встановлення дійсних намірів сторін правочину. Зокрема, потребують додаткового теоретичного обґрунтування питання співвідношення потенційної медіаційної функції нотаріуса з принципами його неупередженості та безспірності нотаріального провадження. Дискусійним залишається і питання критеріїв, за наявності яких нотаріус має дійти висновку про неможливість застосування медіаційних підходів у конкретних правовідносинах.

3. Крім того, у загальних висновках дисертації простежується певне переважання узагальнюючих положень над аналітично сформульованими науковими висновками, безпосередньо пов'язаними з результатами проведеного авторкою теоретичного, порівняльно-правового та практикоорієнтованого дослідження. У зв'язку з цим їхній зв'язок із конкретними результатами дослідження не завжди простежується достатньо чітко. Зокрема, положення щодо доцільності запровадження аудіо- чи відеофіксації процедури з'ясування дійсних намірів сторін правочину має переважно декларативний характер і потребує більш ґрунтовного наукового обґрунтування. Доцільним видавалося б поглибити аналіз співвідношення такої пропозиції з вимогами законодавства про нотаріальну таємницю та захист персональних даних, а також окреслити можливі процесуальні й практичні ризики її реалізації у нотаріальній діяльності.

4. У підрозділі 3.1.1 «Встановлення нотаріусом дійсності намірів сторін договорів про сплату аліментів, визначення місця проживання та порядку виховання дитини чи спілкування з нею» авторка зосереджується на переліку умов відповідних договорів та додаткових витрат на утримання дитини, однак

недостатньо розкриває типові помилки нотаріуса при перевірці дійсної волі сторін. Не проаналізовано ризики формального волевиявлення, нав'язування умов або укладення договорів під психологічним впливом, що є істотним для належної оцінки дійсності волі. Дискусійним є також розширення ролі нотаріуса до моделювання змісту домовленостей щодо забезпечення дитини, що виходить за межі його нотаріальної функції. Окремо не проаналізовано помилки щодо перевірки платоспроможності, посвідчення невиконуваних умов та можливих зловживань (зокрема фраудаторних домовленостей), що знижує рівень наукового узагальнення і не дозволяє повною мірою охопити практичні аспекти нотаріальної діяльності, які значно збагатили би дисертаційне дослідження.

Мельник Ірина Степанівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Оцінка позитивна з зауваженнями:

1. Автор пропонує поняття «намір» розкрити як певний імпульс до дії, бажання чи задум, спрямований на посвідчення законного та ефективного правочину в майбутньому, який супроводжується умислом до отримання визначеного результату та усвідомленням можливості настання як сприятливих і позитивних, так і негативних наслідків. В роботі відсутнє дослідження співвідношення понять намір і умисел. Якщо намір спрямований завжди на посвідчення законного і ефективного правочину, то чому можливе усвідомлення негативних наслідків?

2. Цілком погоджуюсь з дисертанткою, що термінологія, яку застосовано в законодавстві про нотаріат, дає підстави для висновку, що наміри при посвідчені правочинів поділяються на дійсні і відповідно недійсні. І що така термінологія є вкрай невдалою. Будь - який намір особи є дійсним (реальний, наявний, справжній). Намір або є, або його немає зовсім. Але дискусійною, на мою думку, є пропозиція дисертантки замінити термінологію на істинні та

хибні наміри. Намір може бути спрямований на досягнення правових наслідків, які передбачені 9 законом при вчиненні правочину або може бути не спрямований на досягнення правових наслідків, які передбачені законом при вчиненні правочину. Тому вважаю більш точним буде поділ намірів на правомірний і не правомірний. А неправомірний в залежності від наявності або відсутності умислу може бути помилковим (без умислу) або фальшивий (з умислом).

3. Дискусійною є і пропозиція дисертантки, що встановлення дійсних намірів сторін при посвідченні правочину є підстадією двох послідовних стадій нотаріального процесу: стадії відкриття нотаріального провадження і стадії підготовки до вчинення нотаріального провадження. Такий підхід розмиває границі стадій і підстадій в нотаріальному процесі. Дисертантка пропонує дефініцію поняття «підстадія нотаріального процесу» і зазначає, що підстадію слід розуміти як сукупність нотаріально-процесуальних дій, які відбуваються послідовно, можуть здійснюватися нотаріусом у межах певної стадії нотаріального процесу та носять проміжний характер для реалізації всіх поставлених цілей відповідної стадії. Отже, якщо підстадія встановлення дійсних намірів сторін при посвідченні правочинів не завершена на стадії відкриття нотаріального провадження і переходить на стадію підготовки до вчинення нотаріального провадження, то на першій стадії не відбулась реалізація всіх поставлених цілей. На мою думку, все ж доцільно встановлення дійсних намірів сторін при посвідченні правочинів виділяти як підстадію підготовки до вчинення нотаріального провадження, а саме другої стадії.

Федоренко Тетяна Вікторівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри галузевого права та загальноправових дисциплін Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна». Оцінка позитивна з зауваженнями:

1. У контексті аналізу процедури встановлення нотаріусом дійсних намірів сторони (сторін) правочину дисертанткою запропоновано визначення

поняття «намір» як певного імпульсу до дії, бажання або задуму, спрямованого на посвідчення в майбутньому законного та ефективного правочину, що супроводжується умислом на досягнення визначеного результату та усвідомленням можливості настання як позитивних, так і негативних наслідків. Із наведеного формулювання вбачається, що намір концептуально пов'язується саме з посвідченням законного правочину. Водночас у подальшому викладі дисертантка звертається до характеристики ситуацій, за яких дійсний намір сторони може мати незаконний характер. У зв'язку з цим доцільним видається додаткове уточнення цієї позиції з метою усунення можливої внутрішньої неузгодженості, а також конкретизація співвідношення між запропонованим визначенням поняття «намір» та критерієм його законності.

2. У дисертації значну увагу приділено проблематиці медіації, яку авторка розглядає як ефективний інструмент врегулювання конфліктних ситуацій, що можуть виникати як у межах нотаріального провадження загалом, так і безпосередньо у процесі з'ясування нотаріусом дійсних намірів сторін правочину (стор. 101-102 дисертації). Водночас аналіз чинного законодавства у сфері нотаріату та медіації не дає достатніх підстав для однозначного висновку про здійснення нотаріусом медіації у процесі посвідчення правочинів, зокрема з огляду на те, що функції медіатора можуть виконувати лише нотаріуси, які пройшли відповідну базову підготовку. У зв'язку з цим доцільним видається більш чітке уточнення позиції дисертантки щодо місця медіації в нотаріальному процесі, а також правового статусу й ролі нотаріуса як потенційного медіатора.

3. Цілком аргументованим є висновок дисертантки про те, що наслідком помилок, допущених нотаріусом у процесі встановлення дійсних намірів сторін правочину, може стати посвідчення правочинів із дефектами волі, зокрема удаваних, фіктивних, фраудаторних правочинів або правочинів, вчинених під впливом помилки. Разом із тим авторка слушно зауважує, що особливо складним для нотаріуса є з'ясування віддаленої мети сторін фраудаторних правочинів під час відповідної процедури, адже встановлення того, що особа не

бажає оформлювати майно з метою уникнення звернення на нього стягнення в майбутньому, - це завдання явно із зірочкою (стор. 118 дисертації). З огляду на це, логічним виглядало б доповнення дослідження практичними рекомендаціями, дотримання яких могло б мінімізувати або виключити відповідальність нотаріуса у випадках, коли, незважаючи на вжиті заходи, дійсні наміри сторін у таких правочинах були встановлені помилково.

Андрущенко Тетяна Вікторівна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права, міжнародного права гуманітарного факультету Пенітенціарної академії України. Оцінка позитивна з зауваженнями:

1. У роботі авторка досліджує принципи нотаріального процесу, на підставі яких нотаріус встановлює дійсні наміри сторін правочину, при цьому такими принципами у неї є: принципи верховенства права, нотаріальної таємниці, державної мови, безпосередності, безспірності, диспозитивності, незалежності дій нотаріуса, неупередженості нотаріусів, рівності, комплексності, морально-етичної поведінки нотаріуса, сприяння фізичним та юридичним особам, обґрунтованості нотаріальних актів. Зазначені засади авторка доповнює такими засадами як: принципи непередбачуваності та унікального підходу нотаріуса, професіоналізму нотаріуса, відповідальності нотаріуса, постійного самоудосконалення та підвищення нотаріусом кваліфікації останнім. Серед останніх, на наш погляд, також є принципи нотаріального процесу, які виокремлюються як такі у науці. Таким чином, фактично дисертанткою проаналізована значна кількість загальних принципів нотаріального процесу. Однак, в аспекті тематики дослідження хотілося б дізнатися думку авторки, чи можна виокремити самостійну групу принципів, які є характерними виключно для процедури встановлення нотаріусом дійсних намірів сторін правочину.

2. Авторкою зазначається, що нею сформульовано пропозицію щодо вдосконалення законодавства про нотаріат, а саме необхідності визначити у

законодавстві такі поняття як: «намір», «істинний/справжній намір», «хибний намір», «з'ясування справжніх намірів сторони/сторін правочину». В аспекті предмета дослідження пропонуємо авторці запропонувати власний варіант поняття «з'ясування справжніх намірів сторони/сторін правочину» та визначити, у якому акт та у якій нормі його варто було б встановити.

3. В дисертації авторка пропонує замінити терміни, а саме «встановлення» на «з'ясування». В юридичній науці «встановлення» часто означає завершений процес, результат якого фіксується в акті. «З'ясування» звучить як більш тривалий, але, можливо, менш відповідальний процес. Чи не послабить така заміна терміну обов'язок нотаріуса гарантувати результат? Якщо нотаріус тільки «з'ясовував», але не «встановив» істину – чи не знімає це з нього частину професійної відповідальності?

4. Спірною видається класифікація намірів на «дійсні/недійсні» та «істинні/хибні». Чи не виникає тут тавтології? У цивільному праві поняття «дійсний» вже включає в себе «істинний». Чи може бути намір «дійсним» (реальним), але «хибним» таким, що базується на помилці. Наприклад, клієнт реально хоче продати будинок, але помилково думає, що це договір довічного утримання. Чи є рекомендації нотаріусу, як не заплутатися в цих чотирьох категоріях на практиці за ті 15-30 хвилин, що триває прийом?

5. Авторка робить величезний акцент на юридичній психології, тренінгах і «зчитуванні емоцій», але нотаріус це юрист, а не психотерапевт. Чи не покладаємо ми на нотаріуса занадто багато? Де межа між професійною ретельністю юриста і суб'єктивним «я так відчув його психоемоційний стан»? Якщо нотаріус відмовить у вчиненні дії лише тому, що йому «здалося за результатами самотренінгу», що сторона маніпулює чи не буде це порушенням прав людини на вчинення нотаріальної дії.

Результати відкритого голосування:

«За» - 5 членів ради;

«Проти» - 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Юлії Миколаївні Гордієнко** ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова спеціалізованої вченої ради
доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри юстиції **Ірина БОНДАР**

Підпис засвідчую
Вчений секретар НДЦ
КАРАУЛЬНА
03.07.2020